

«Сейфуллин оқулары – 18: « Жастар және ғылым – болашаққа көзқарас» халықаралық ғылыми -практикалық конференция материалдары = Материалы международной научно-практической конференции «Сейфуллинские чтения – 18: « Молодежь и наука – взгляд в будущее» - 2022.- Т.І, Ч.ІІІ. - Б. 143-145

## **AL KARAL ЖЕМШӨП ҚОСПАСЫНЫҢ СОЛТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН ЖАҒДАЙЫНДА ӘЛСІРЕГЕН ҚОЙЛАРҒА ӘСЕРІ**

*Молдахметова М., 2 курс магистранты  
С. Сейфуллин атындағы Қазақ агротехникалық университеті, Нұр-  
Сұлтан қ.*

Етті-майлы қой шаруашылығы ауыл шаруашылығы өндірісінің аса тиімді кіші саласы болып табылады. Бұл халықтың азық-түлікке, ал өнеркәсіптің ет шикізатына деген қажеттіліктерін қанағаттандыруға бағытталған күрделі өндірістік-экономикалық жүйе. Қойдың өнімділік деңгейі кіші саланың кірістілігін анықтайтын маңызды көрсеткіштердің бірі болып табылады. Сатылатын жануарлардың тірі салмағы неғұрлым көп болса, қолйрдың өнімділігі соғұрлым жоғары болады, жалпы өнімнің құны соғұрлым жоғары болады [1].

Әлемдік және отандық қой шаруашылығының қалыптасқан үрдісі саланы жас қой етін өндіруге бағдарлайды, ол қазіргі уақытта барлық алынатын өнім құнының сексен бес пайызын құрайды[2-3].

Құйрықты қойларға, жайылымдық жануарлар сияқты, эктерьері мен конституциясына қойылатын жалпы талаптар: бұл жақсы дамыған қаңқа, мықты және пропорционалды дамыған дене бітім. Жануарлардың төзімділігі, өміршеңдігі және белгілі бір табиғи және жемшөп жағдайларына бейімделуі осы селекциялық белгілермен байланысты. Құйрықты және майлы құйрықты қойлардың қалаған түрі негізінен мықты конституцияға ие. Бірақ кейбір жағдайларда қазақтың құйрықты ірі қойлары үшін, әсіресе қошқарлар үшін дәрежелілікке жол берілмейді. Мұндай жануарлар шөлдің катал жағдайларына, төзімділікке бейімделуімен сипатталады. Сыртқы көрсеткіштер бойынша конституцияны белгілі бір дәрежеде бағалауға болады, яғни жануардың биологиялық тұрақтылығы мен олар өсірілетін және көбейетін ортаға бейімделуін, олардың тұқымдық ерекшеліктерін, сондай-ақ өнімділігін [4].

Рационды микроэлементтермен жеткіліксіз қамтамасыз ету метаболизмнің бұзылуына әкеледі және денсаулыққа теріс әсер етеді. Сондықтан бүгінгі таңда жануралар рационныңдағы микроэлементтермен толық қамтамасыз ету мақсатында рационға қосымша витаминдік, азықтық қоспалар қосылады [5].

Қазір жемшөп қоспаларының өте кең ассортименті бар, олардың кейбіреулері міндетті түрде қолданылуы керек болса, ал басқалары тек қалауы бойынша қолданылады. Шығу тегіне байланысты және дұрыс

есептелген дозалар жағдайында олар бір-бірімен жеке қоректік заттардың тепе-теңдігін жақсартуға, ағзаға минералды жем кешенін толығымен пайдалануға көмектеседі, қандағы дәрумендердің мөлшерін және токсиндер мен түрлі токсиндердің шығарылу жылдамдығын реттейді, сонымен қатар қоректік заттардың сіңу жылдамдығын екі есе арттырады, дененің өсуі мен дамуына жақсы әсер етеді [6].

Қазақтың қылшық жүнді құйрықты қой тұқымын азықтандыру рационында "AL KARAL" отандық жемшөп қоспасын пайдалану тиімділігін бағалау жөніндегі ғылыми – шаруашылық тәжірибе Ақмола облысының "Табыс" ШҚ-да жүргізілді. Тәжірибеге табындағы әлсіз саулықтар мен, тоқтылардан тәжірибе және бақылау тобы құрылды. Тәжірибе тобындағы саулықтардың негізгі рационына қосымша "AL KARAL" жемшөп қоспасы, ал бақылау тобына тек негізгі рационмен азықтандырылды. Зерттеудің басында және соңында қойлардың тірілей салмағы өлшеніп өзара салыстырылды.

"AL KARAL" азық қоспасы құрамында барлық макро - және микроэлементтер, гумин қышқылдарының тұздары, гематомелан және фульв қышқылдары, амин қышқылдары, пептидтер, полисахаридтер, ферменттер, витаминдер, сондай-ақ bacilus Subtilis пробиотигі бар сұйықтық болып көрінеді. Пробиотик Bacilus Subtilis тұрады бациллалар қоздырғыштардың әсерін азайтуға ықпал етеді, сонымен қатар пробиотиктің негізгі қасиеттерінің бірі дәрумендердің синтезі болып табылады, амин қышқылдары, иммуносупрессивті факторлар. Композицияның байлығы препараттың жоғары белсенділігін қамтамасыз етеді және оны қолданудың кең спектрін анықтайды, өнімділік сапасын арттыруға көмектеседі. Бұл жемшөп қоспасын рационға енгізу иммунитет факторларын, репродуктивті функцияны ынталандырады, ұрпақтардың өміршеңдігін, оның инфекцияларға төзімділігін арттырады, физиологиялық белсенділікті, өсу мен дамуды арттырады.

"AL KARAL" - ді азықпен де, сумен де беруге болады.

Зерттеу басындағы тірілей салмақ көрсеткіштері тәжірибе тобындағы саулықтарда 55,3 кг, ал бақылау тобындағы саулықтарда 55,7 кг болды. Тәжірибе соңында бірінші топта 56,75 кг, ал бақылау тобында 56,8 кг-ды құрады. Абсолюттік өсім зерттеу тобында 1,45 кг, бақылау тобында 1,1 кг. Яғни тәжірибе тобы 0,35 кг-ға артық салмақ қосты. Орташа тәулітік өсімі сәйкесінше тәжірибе тобында 96,7 г, бақылау тобында 73,1 г.

Зерттеу нәтижесінде, "Табыс" ШҚ қазақтың қылшық жүнді құйрықты қой тұқымының ет өнімділігін анықтауға және "AL KARAL" азықтық қоспасының ет өнімділігіне әсерін зерттеуге бағытталған тәжірибе қорытындысы бойынша, тәжірибе тобының саулықтары бақылау тобына қарағанда 0,35 кг салмақ артық қосты.

Ғылыми жұмыс "Мал шаруашылығы өнімдерін өндіру және өңдеу технологиясы" кафедрасының аға оқытушы, а.ш.ғ.к. Омарова Қарлығаш Мирамбекқызының басшылығымен жүргізілді.

## Пайдаланылган әдебиеттер тізімі

- 1Корниенко, П.П. Биологическая полноценность ягнятины в зависимости от возраста убоя и породности / П.П. Корниенко, П.В. Лукьянченко. [Текст]: Международной студенческой научной конференции «Горинские чтения. Наука молодых - инновационному развитию АПК», Майский. – 2019. – С. 90–91.
- 2Скорых, Л.Н. Особенности морфологического состава крови овец различных вариантов породного подбора / Л.Н. Скорых. [Текст]: Ветеринария и кормление. - 2010. - № 4. - С. 18 - 19.
- 3Gorlov, I. F. Meat productivity and interior features of the different genotypes of the rams Edilbaev breed [Text ] / I. F. Gorlov // IOP Conf. Series: Earth and Environmental Science. – 2020.
- 4Бурамбаева, Н.Б. Возрастные изменения промерных показателей овец казахской курдючной полугрубошерстной (Внутрипородный тип «Байыс») и казахской курдючной грубошерстной пород в условиях Северо-Востока Казахстана / Н.Б. Бурамбаева, А.А. Темиржанова, К.Х. Нуржанова, Т.Ш. Асанбаев [Текст]: Вестник Алтайского государственного аграрного университета. - 2017. - № 3 (149). - С. 115.
- 5Нормы и рационы кормления сельскохозяйственных животных: справ. пособие. - 2003. – С. 455.
- 6Мусабаев, Б.И. Влияние инновационного препарата AL KARAL на ослабленных ягнят / Б. И. Мусабаев, С. А. Рашев, А. А. Есенбаев, Э. Б. Есжанова. [Текст]: Труды международной онлайн-конференции «АГРОНАУКА-2020». - 2020. - С. 177-181.